

เคซี (Casey, 1964 : 1-5) ได้กำหนดงานธุรการที่สำคัญ ๆ ไว้ 11 ประการ คือ งบประมาณ บัญชีการเงิน การจัดซื้อ การจัดหา การประกันอาคารสถานที่ การรับส่งนักเรียน อาหารกลางวัน การจัดงานบุคคล การก่อสร้าง รายงานงบประมาณและหนี้สิน การวิเคราะห์รายจ่ายและการวางแผนระยะยาว

นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์ (2529 : 36) ให้ความเห็นว่า การบริหารงานธุรการและการเงินของโรงเรียน ควรมีขอบข่ายดังนี้

1. งานธุรการโรงเรียน ครูใหญ่จะต้องจัดทำ คือ
  - 1.1 การจัดโรงเรียน ได้แก่ การกำหนดการเรียนการสอน และการทำงาน
ของครู
  - 1.2 งานที่เกี่ยวกับกิจการนักเรียน ได้แก่ บริการข่าวสาร เวลามาเรียนของ
นักเรียน ฯลฯ
  - 1.3 งานที่เกี่ยวกับครู คณงาน การโรง ต่าง ๆ
  - 1.4 งานเกี่ยวกับจัดหาหรือจัดซื้อหลักสูตร แบบเรียน อุปกรณ์การสอน
  - 1.5 กิจกรรมต่าง ๆ
  - 1.6 งานธุรการ ได้แก่ งานสารบรรณที่เกี่ยวข้องกับหนังสือ งานงบประมาณ
การเงิน พัสดุ ครุภัณฑ์ต่าง ๆ
  - 1.7 การทำสิ่งอำนวยความสะดวกการบริหารโรงเรียน ได้แก่ วารสาร
ประกาศ ทะเบียนครู ฯลฯ
2. งานสารบรรณ ได้แก่ งานร่าง เขียน พิมพ์ จด จำ ทำสำเนา รับ บันทึก ย่อ
เรื่อง เสนอ สั่งการ ตอบ เก็บเข้าที่ และค้นหา
3. การเงินโรงเรียน ได้แก่ ประเภทของเงินงบประมาณทั้งหมด
4. การจัดสำนักงานธุรการโรงเรียน หรือเรียกว่าสำนักงานครูใหญ่
5. การบริหารสถานที่และบริเวณโรงเรียน
6. บริการต่าง ๆ ของโรงเรียน ในฐานะที่โรงเรียนเป็นหน่วยหนึ่งของสังคมและ
มีหน้าที่พัฒนาสังคม

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528ค : 2, 20) ได้สรุปถึงขอบข่ายของงานธุรการและการเงินไว้ดังนี้

งานธุรการ

1. งานสารบรรณ
2. งานทะเบียนและรายงาน
3. งานเกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัยในค่านอาคารสถานที่
4. งานประชาสัมพันธ์

งานการเงินและพัสดุ

1. งานงบประมาณ
2. งานพัสดุ
3. งานการเงินและบัญชี

จากความคิดเห็นต่าง ๆ ดังกล่าว จะเห็นว่า การบริหารงานธุรการและการเงินเปรียบเสมือนส่วนที่คอยประสาน หรือคอยสนับสนุนให้โรงเรียนสามารถดำเนินการไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ด้วยความราบรื่น ภายใต้ขอบข่ายงาน สารบรรณ ทะเบียนและสถิติ งานงบประมาณ การเงิน บัญชี และพัสดุ

การบริหารงานธุรการและการเงิน เป็นงานในหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนอีกอย่างหนึ่ง ที่ผู้บริหารควรจะให้ความสนใจ เพราะงานธุรการและการเงินมีส่วนช่วยให้ฝ่ายการเรียนการสอน ทำได้มีประสิทธิภาพ (กิตติมา ปรีดีคิดถก, 2532 : 158) และเพื่อให้งานบริหารงานธุรการและการเงินมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีบทบาทหน้าที่มากมาย ดังที่นักวิชาการและนักการศึกษาต่าง ๆ ได้แสดงความคิดเห็นไว้แตกต่างกัน ดังนี้

สุรพันธ์ ยันต์ทอง (2525 : 165-166) กล่าวว่า งานธุรการของโรงเรียนนั้น ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ หรือผู้อำนวยการโรงเรียนควรมอบหมายให้แก่ครู หรือเจ้าหน้าที่ ๆ มีความรู้ ในระเบียบปฏิบัติเป็นอย่างดี เหมาะสมกับงาน เป็นผู้มีความประพฤติดี มีประวัติดีและยังได้เสนอแนะเทคนิคการทำงานธุรการไว้ดังนี้

1. จัดทำคู่มือทำงาน
2. จัดทำระบบเอกสาร
3. จัดทำวิธีปฏิบัติงานแต่ละเรื่องไว้ในแฟ้ม
4. จัดทำแฟ้มคลังระเบียบงานธุรการให้อยู่ใกล้ตัว
5. จัดทำแฟ้มประจำเรื่องและแฟ้มประจำตัวบุคคล
6. การจัดเก็บเอกสารต้องมีระบบที่รู้กันทุกคน
7. ใช้สมุดรับส่งหนังสือ
8. ลงทะเบียนรับส่งหนังสือทุกครั้ง
9. สำหรับหน่วยงานใหญ่ควรใช้ PERT ควบคุม

กิติมา ปรีดีคิลก (2522 : 67-70) อ้างอิงมาจาก เส้นที่ ระหว่างบ้าน (2519 : 8-12) ให้ทัศนะว่าการบริหารงานการเงินให้มีประสิทธิภาพนั้น ผู้บริหารจะต้องคำนึงถึงหลักการต่อไปนี้ คือ

1. จะต้องคำนึงถึงการใช้จ่ายเงินให้เกิดประโยชน์มากที่สุดเท่าที่จะทำได้
2. จะต้องใช้เงินให้เพียงพอกับความต้องการ
3. จะต้องแยกประเภท และรวมหมวดเอกสารบัญชี เพื่อให้ง่ายต่อการตรวจสอบ
4. จะต้องให้เหมาะสมกับฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศ
5. ควรพิจารณาความจำเป็นความเหมาะสมตามหลักการและเหตุผล
6. จะต้องให้ผู้เกี่ยวข้องเข้าใจ และปฏิบัติเป็นแนวเดียวกัน
7. จะต้องขจัดข้อขัดแย้งระหว่างบุคคล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
8. ควรคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสังคม
9. ควรถูกต้องกับความเป็นจริง
10. จะต้องกำหนดเวลาให้แน่นอน
11. จะต้องคำนึงถึงผลตอบแทนที่ได้รับจากการใช้จ่าย
12. จะต้องรู้จักคาดการณ์ล่วงหน้าได้ถูกต้อง
13. จะต้องแบ่งงานรับผิดชอบให้แน่นอนและเฉพาะบุคคลเฉพาะอย่าง

14. ควรรายงานผลการปฏิบัติงานให้ประชาชนโดยทั่วไปทราบ
15. จะต้องคำนึงถึงผลผลิตที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม
16. จะต้องคำนึงถึงความประหยัด
17. จะต้องคำนึงถึงสิ่งที่ป้อนเข้าไปกับผลที่ออกมาว่า มีลักษณะคุ้มค่างานหรือไม่

สมพร สุธันย์ (2525 : 126) ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของผู้บริหาร
เกี่ยวกับงานธุรการ การเงินและพัสดุ ไว้ว่า

1. จัดระเบียบงานธุรการให้ถูกต้องครบถ้วน และเป็นปัจจุบัน
2. เก็บเอกสารที่สำคัญของโรงเรียนไว้ให้เป็นสัดส่วน และถูกต้องตามเกณฑ์
3. จัดทำบัญชีและหลักฐานเกี่ยวกับการเงินให้ถูกต้องครบถ้วน และเป็นปัจจุบัน
4. เก็บบัญชีและหลักฐานเกี่ยวกับการเงินเป็นสัดส่วน และมีระบบ
5. จัดให้มีแผนการใช้เงินประจำปีตามระเบียบของทางราชการ
6. จัดให้มีวัสดุเพียงพอ และใช้ให้เกิดประโยชน์คุ้มค่า
7. ควบคุมการบริการที่ให้แก่ครูในโรงเรียน
8. มีคณะกรรมการรักษา ตรวจสอบ การใช้เงินและพัสดุ
9. จัดให้มีเจ้าหน้าที่ซ่อมแซมและรักษาอุปกรณ์ในสำนักงานให้มีสภาพดีเสมอ

ธีรวุฒิ ประทุมพรรัตน์ (2529 : 128-129) เสนอแนะว่า การที่ผู้บริหารโรงเรียน
จะปฏิบัติงานด้านธุรการและการเงินให้มีประสิทธิภาพนั้น ควรยึดหลักการดังนี้

1. หลักความถูกต้อง (Accuracy Principle) การบริหารงานธุรการและการเงินตามหลักการนี้ ผู้บริหารโรงเรียนพึงกระทำตามกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับที่กำหนด ทั้งนี้เพื่อการทำงานที่ได้มาตรฐาน
2. หลักความพอใจ (Satisfaction Principle) ตามหลักการนี้ การบริหารงานธุรการและการเงินจะต้องคำนึงถึงธรรมชาติของงานว่าเป็นบริการ ซึ่งผู้เกี่ยวข้องกับการทำงานนี้ จะต้องมีคุณสมบัติที่ดี 2 ประการ คือ บริการด้วยท่าทางที่ดี บริการด้วยวาจาที่ดี ทั้ง 2 ประการนี้ จะนำไปสู่ความพอใจของผู้มารับบริการ

3. หลักประหยัด (Economy Principle) การบริหารงานธุรการและการเงิน ตามหลักการนี้ ผู้บริหารการศึกษา จะต้องควบคุม ดูแล และจงใจให้มีการใช้ทรัพยากร การบริหารที่เป็น เงิน และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ สำหรับการเรียนการสอนอย่างประหยัด ในขณะที่มี ทรัพยากรดังกล่าวอย่างจำกัด

4. หลักประโยชน์ (Utility Principle) ตามหลักการนี้ การบริหารงาน ธุรการและการเงิน จำเป็นต้องคำนึงถึงประโยชน์ที่เกิดจากการใช้ทรัพยากรที่เป็นเงินและวัสดุ อุปกรณ์ การตัดสินใจจ่ายทรัพยากรดังกล่าว จำเป็นต้องมีข้อมูลที่ช่วยให้การพิจารณาได้ว่าอะไร จำเป็นต้องจัดทำมาใช้ก่อนหลัง ตามลำดับ การศึกษาความจำเป็นและความต้องการที่เป็นปัจจุบัน จากข้อมูลที่เป็นปัจจุบันจึงควรกระทำในหลักการนี้ด้วย

5. หลักเปิดเผย (Trust Principle) ตามหลักการนี้การบริหารงานธุรการและ การเงิน จำเป็นต้องกระทำหลักฐานทางการเงินและบัญชี รวมทั้งการบันทึกทุกอย่างไว้อย่างมี ระเบียบ ถูกต้องตามแบบแผน และตามกฎหมาย ให้เป็นปัจจุบัน พร้อมทั้งให้พิสูจน์ได้ ตรวจสอบ ได้ ผู้เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบสามารถขอตรวจใดตลอดเวลา

จาร์ส นองมาท (2526 : 206-207) เห็นว่า การบริหารงานธุรการ และ การเงินของโรงเรียน จะเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้นั้น จะต้องขจัดปัญหาสำคัญ 2 ประการ คือ ปัญหา เนื่องจากผู้บริหารละเลยงานธุรการ และปัญหาผู้บริหารเอาใจใส่แต่งาน ธุรการเพียงอย่างเดียว

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า การบริหารงานธุรการและการเงิน นับเป็นภารกิจอย่างหนึ่งของ ผู้บริหาร เพราะเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารและสนับสนุนงานด้านอื่น ๆ ในโรงเรียน งาน ธุรการและการเงินจะประสบผลสำเร็จได้นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับผู้บริหารที่จะต้องใช้ความรู้ความ สามารถ และหลักการต่าง ๆ ในการบริหาร ตลอดจนการใช้ระเบียบอย่างรอบคอบ ติดตามผล และให้คำแนะนำการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ สรรหาบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ และความ ซื่อสัตย์มาปฏิบัติงาน

การบริหารงานอาคารสถานที่

งานอาคารสถานที่ เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดและดูแลรักษาอาคารที่ใช้ทำการเรียน การสอน อาคารประกอบอื่น ๆ รวมทั้งบริเวณโรงเรียนและสิ่งแวดลอม ซึ่งถือว่าเป็นงานอีก ประเภทหนึ่งของการบริหารงาน การจัดและการดูแลรักษาอาคารสถานที่และสิ่งแวดลอมให้มี สภาพที่ดี ย่อมจะส่งผลต่องานอาคารสถานที่ จึงเป็นงานที่สำคัญ ที่ควรให้ความสนใจเช่นเดียวกับงานด้านอื่น ๆ (ทวน พิณอุพันธ์, 2528 : 72)

กิติมา ปรีดีติลล (2532 : 197) ให้ความหมายของการบริหารงานอาคารสถานที่ ว่า หมายถึง การรู้จักจัดหา รู้จักใช้อาคารให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมทั้งการควบคุม ดูแล รักษา การให้บริการชุมชน และการรู้จักส่งเสริมทะนุบำรุงอาคารสถานที่ที่มีอยู่ในสภาพดี และสนอง ความต้องการได้อย่างเพียงพอ อาคารสถานที่ของโรงเรียนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะช่วยให้ การเรียนการสอนดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถ้าเรามุ่งให้การเรียนการสอนบรรลุผลอย่าง สมบูรณ์แล้ว ก็จำเป็นต้องจัดอาคารสถานที่ของโรงเรียนให้อยู่ในสภาพที่ถูกหลักวิชา เอื้อต่อกิจ- กรรมการเรียนการสอนให้มากที่สุด และประหยัดที่สุดด้วย ส่วนชลิต พุทธรักษา (2526 : 117) กล่าวว่า การบริหารงานอาคารสถานที่ คือ การที่ผู้บริหารใช้อำนาจหน้าที่เท่าที่มีอยู่จัดการดำเนินงานเกี่ยวกับอาคารสถานที่ให้ดำเนินไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ และการดำเนินงานเกี่ยวกับอาคาร สถานที่จะได้ผลเพียงใดขึ้นอยู่กับความร่วมมือร่วมใจของทุกฝ่าย ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน สำหรับ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528ข : 3) ให้ความเห็นว่า การ บริหารงานอาคารสถานที่ หมายถึง การที่ผู้บริหารใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ ดำเนินงานอาคารสถานที่ ร่วมกับบุคคลในโรงเรียนให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ เอกชัย กิสุขพันธ์ (2527 : 190) เน้นว่า การบริหารงานอาคารสถานที่ หมายถึง การดำเนินงานเกี่ยวกับการวางแผน ดูแล บำรุงรักษา พัฒนาอาคารต่าง ๆ และบริเวณโรงเรียนให้อยู่ในสภาพที่สวยงาม เหมาะสมกับ สภาพการใช้อยู่เสมอ และวิจิตร วรุตบางกูร (2523 : 60) กล่าวว่า การบริหารอาคาร สถานที่โดยหลักการบริหารแล้ว ถือว่าเป็นปัจจัยหนึ่งในการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ และให้ ได้ผลตามเป้าหมาย

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า การบริหารงานอาคารสถานที่ หมายถึง การที่ผู้บริหารใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ ดำเนินงานเกี่ยวกับอาคารเรียน อาคารประกอบ และบริเวณโรงเรียนให้เกิดประโยชน์และคุณค่าสูงสุด

การที่ผู้บริหารโรงเรียน จะสามารถบริหารงานอาคารสถานที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นที่จะต้องทราบขอบข่ายของงานว่า ครอบคลุมถึงลักษณะงานใดบ้าง ซึ่งโดยทั่วไปแล้ว งานอาคารสถานที่จะมีลักษณะครอบคลุมลักษณะงานหลายงาน ดังความคิดเห็นของนักวิชาการ และนักการศึกษาต่าง ๆ ดังนี้

กิติมา ปรีดีติลล (2532 : 198) กล่าวถึง ขอบข่ายการบริหารงานอาคารสถานที่ไว้ 5 ประการ คือ

1. การจัดสร้างอาคารสถานที่ อันรวมถึงการวางผังบริเวณที่ตั้งอาคาร การควบคุม การก่อสร้าง การตกแต่ง จัดระเบียบให้เป็นไปตามหลักการจัดอาคารสถานที่ของโรงเรียน ตลอดจนการรื้อถอนอาคารสถานที่
2. การใช้อาคารสถานที่ หมายถึง การกำหนดวางแผนการใช้อาคารสถานที่ให้เกิดประโยชน์ใช้สอยมากที่สุดต่อการเรียนการสอนโดยตรง ต่อการเกิดการเรียนรู้นอกห้องเรียนของนักเรียนและต่อชุมชน
3. การบำรุงรักษาอาคารสถานที่ การประดับตกแต่งและซ่อมแซมอาคารสถานที่ให้คงสภาพเดิม หรือเพิ่มเติมเพื่อให้เป็นประโยชน์โดยคุ้มค่าที่สุด
4. การควบคุมดูแลอาคารสถานที่ คือ การควบคุมดูแลโดยทั่วไป เป็นการกำกับ ติดตามผลการใช้ การบำรุงรักษา ตกแต่ง รวมถึงการควบคุมการปฏิบัติงานอาคารสถานที่ให้เป็นไปตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และแบบแผนของทางราชการที่เกี่ยวข้อง
5. การประเมินผลการใช้อาคารสถานที่ เป็นการดำเนินการประเมินผลการใช้เพื่อ การปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงแนวทางการดำเนินงานนี้ให้เหมาะสม เพื่อประโยชน์สูงสุด และเพื่อเก็บข้อมูลสำหรับการวางแผนดำเนินงานอาคารสถานที่ของปีถัดไป

เอลส์บรี และแมคคานอลลี (Elsbree and McNally, 1967 : 349-368) แบ่ง ขอบข่ายการบริหารงานอาคารสถานที่โดยสรุปออกเป็น 15 ประการดังนี้

1. การสร้างและการจัดหาอาคารเพิ่มเติม
2. การปรับปรุงซ่อมแซมตามวาระ
3. การใช้สอยในห้องเรียน
4. การเลือกใช้เครื่องใช้และเครื่องตกแต่งต่าง ๆ
5. การดูแลความสะอาดเรียบร้อยของอาคารสถานที่
6. การจัดห้องเรียนให้อยู่ในสภาพที่ถูกต้องสุขลักษณะอนามัย
7. การจัดที่เข้คมือและทำความสะอาด
8. การเดินตรวจอาคารสถานที่เป็นระยะ ๆ
9. การจัดให้มีห้องเก็บของ สัมภาระ และอุปกรณ์
10. การจัดดูแลห้องเรียน
11. การจัดทำกระดานดำ
12. การตกแต่งห้องเรียนและสถานที่ต่าง ๆ
13. การดูแลพื้นอาคาร
14. การระบายอากาศ
15. การดูแลสนามและบริเวณโรงเรียน

สุมิตร คุณากร (2528 : 101) มีความเห็นว่า งานอาคารสถานที่ แบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ

1. อาคารเรียน
2. ห้องเรียน
3. อาคารประกอบ
4. อาคารพิเศษต่าง ๆ

สุปรีชา ทิรัญโร (2524 : 183-185) กล่าวว่า โดยปกติบริเวณภายในโรงเรียนสามารถจำแนกออกได้เป็น 4 ส่วน คือ

1. บริเวณโรงเรียน ได้แก่ ห้องเรียนทั่วไป และห้องเรียนเฉพาะวิชา
2. บริเวณบริการ และสนับสนุนการเรียน ได้แก่ ห้องธุรการ ห้องพัสดุ ห้องน้ำ

ห้องแนะแนว ห้องพยาบาล และห้องสมุด

3. บริเวณพักผ่อนหย่อนใจ ได้แก่ สนามนักเรียน สนามเด็กเล่น สนามกีฬา และสวนหย่อม

4. บริเวณที่พักอาศัย ได้แก่ หอพักนักเรียน บ้านพักครู และบ้านพักภารโรง

ประถม แสงสว่าง (2524 : 69-76) ชี้ให้เห็นว่า การบริหารงานอาคารสถานที่ มีขอบข่ายดังนี้

1. การกำหนดทิศทางและที่ตั้งสถานศึกษา
2. การสร้างอาคารและห้องตำรา
3. การกำหนดบริเวณที่ใช้เป็นสนาม ที่พักผ่อน และบ้านพัก

ดังนั้น การบริหารงานอาคารสถานที่ หมายถึง การที่ผู้บริหารและบุคลากรในโรงเรียน ดำเนินการเกี่ยวกับการวางแผน ดูแล บำรุงรักษา พัฒนา อาคารเรียน อาคารประกอบ และบริเวณโรงเรียนให้เกิดประโยชน์และคุณค่าสูงสุด

เพื่อให้การบริหารงานอาคารสถานที่เกิดประสิทธิภาพ ผู้บริหารโรงเรียนควรมีบทบาทหน้าที่ต่าง ๆ ดังความเห็นของนักวิชาการ และนักการศึกษาหลาย ๆ ท่านได้กล่าวไว้ คือ

ชลิต พุทธิรักษา (2525 : 129) กล่าวว่า เพื่อให้โรงเรียนเจริญก้าวหน้า พัฒนาไปได้อย่างดี มีอาคารสถานที่ที่ดี และมีจำนวนมากพอที่จะรับใช้สังคม และเพื่อให้เป็นแหล่งที่สามารถหล่อหลอมนักเรียนให้พัฒนาไปตามเป้าหมายของโรงเรียน ให้เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติต่อไป ผู้บริหารโรงเรียนต้องบริหารงานอาคารสถานที่ในลักษณะดังต่อไปนี้ คือ

1. การวางแผนก่อสร้างอาคารสถานที่
2. การวางแผนการใช้อาคารสถานที่
3. การควบคุมดูแลอาคารสถานที่
4. การประเมินผลการใช้อาคารสถานที่
5. การซ่อมแซมบำรุงรักษาอาคารสถานที่

สมพร สุกัญญา (2525 : 126) กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับ
กับการบริหารอาคารสถานที่ไว้ดังนี้

1. จัดให้มีแผนผังห้องเรียนและห้องต่าง ๆ ที่เป็นปัจจุบัน
2. จัดให้มีเจ้าหน้าที่หรือกรรมการที่รับผิดชอบ ดูแล บำรุงรักษาอาคารสถานที่
3. ส่งเสริมให้มีการใช้อาคารสถานที่อย่างเหมาะสมและคุ้มค่า
4. จัดให้มีเวรยามรักษาความปลอดภัยอาคารสถานที่เป็นประจำ
5. จัดให้มีมาตรการ ในการป้องกันรักษาความปลอดภัยอาคารสถานที่เป็นประจำ
6. จัดให้มีบริการใช้สถานที่แก่ชุมชน

กิติมา ปรีดีติลล (2532 : 200-201) ให้ความเห็นว่า การจัดการเกี่ยวกับอาคารสถานที่
ของโรงเรียนตั้งแต่ชั้นเริ่มแรก ผู้บริหารควรจะได้พิจารณาถึงหลักต่าง ๆ โดยทั่วไปดังนี้

1. พิจารณาถึงความต้องการใช้อาคาร ว่าเป็นแบบโรงเรียนประถมศึกษา หรือมัธยมศึกษา
ชั้นใด ชั้นไหน เด็กเล็กควรเป็นอาคารชั้นเดียว เด็กโตอาจเป็นอาคารสองชั้น หรือสาม
ชั้นก็ได้
2. พิจารณาถึงหลักสถาปัตยกรรมให้เหมาะสม ใช้ประโยชน์ได้ดี สวยงาม ถูกสุขลักษณะ
3. พิจารณาถึงครุภัณฑ์ที่จะวางกระดานดำ โต๊ะ ตู้ อย่งไร จึงจะได้สัดส่วน เกิด
ประโยชน์สมแก่ค่าของเงินที่ลงทุนได้
4. พิจารณาถึงแผนผังของลักษณะรูปห้องต่าง ๆ เช่น ห้องเรียนที่ห้อง ห้องสมุด ห้อง
พักครู ห้องครูใหญ่ ฯลฯ ให้ถูกขนาดและความต้องการ
5. พิจารณาถึงความปลอดภัย เช่น บันได รั้ว ประตู หน้าต่าง ระเบียง และทาง
เดินไปมายังห้องต่าง ๆ
6. วัสดุในการก่อสร้างมีความคงทน และราคาเยา
7. การก่อสร้าง ปกติผู้บริหารเป็นกรรมการตรวจการก่อสร้าง จึงควรมีความรู้ใน
การติดตามงาน อาจต้องเปลี่ยนรายการก่อสร้างรับเหมา หรืออื่น ๆ

ภิญโญ สาร (2526 : 350) เสนอแนะเกี่ยวกับการจัดบริเวณโรงเรียนว่า ควรมี
ต้นไม้ให้ความร่มรื่น จำนวนมากพอสมควร ใตต้นไม้ควรมีที่นั่งสำหรับนักเรียนพักผ่อนได้ในเวลา

วาง ควรมีน้ำดื่มทั่วบริเวณโรงเรียน โดยติดตั้งริมสนามหรือริมอาคาร และต้องสะอาดปลอดภัย ตลอดเวลา สนามควรสะอาดไม่รกกรุงรัง หรือเป็นหลุมบ่อ รั้วโรงเรียนไม่ควรปล่อยให้ทรุดหรือชำรุดเพื่อความปลอดภัยของโรงเรียน

จรัส โพธิศิริ (2523 : 83) ชี้ให้เห็นว่า เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหาร อาคารสถานที่ ผู้บริหารโรงเรียนควรมอบอำนาจหน้าที่ให้ฝ่ายอาคารสถานที่ดังนี้

1. ดูแลรับผิดชอบ ซ่อมแซมอาคารต่าง ๆ ของโรงเรียนให้มีสภาพที่ใช้ได้ ปลอดภัย อยู่เสมอ

2. วางผังการปลูกดอกไม้ ไม้ประดับ ไม้ยืนต้น ตลอดจนสิ่งปลูกสร้างในโรงเรียน ให้งดงาม เรียบร้อยอยู่เสมอ

3. ดูแลรักษาดนหนทาง ทางเท้า บริเวณโรงเรียนให้สะอาด

4. เสนอความคิดเห็นต่อผู้บริหาร ในการปรับปรุงพัฒนาอาคารสถานที่

สุรพันธ์ ยันต์ทอง (2525 : 311) ได้เสนอแนะหลักการใช้อาคารสถานที่ และ บริเวณโรงเรียนเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการเรียนการสอนไว้ 4 ประการ คือ

1. การเลือกใช้อาคารสถานที่ให้มีส่วนสัมพันธ์กับขบวนการเรียนการสอน

2. การใช้อาคารสถานที่ให้เหมาะสมกับสภาพของงาน โดยการแบ่งแยกสถานที่ของงานแต่ละอย่างโดยเฉพาะ

3. การบำรุงรักษาสถานที่และบริเวณให้ใช้การได้ และสะอาดอยู่เสมอ

4. การปรับปรุงอาคาร บริเวณโรงเรียน

ภิญโญ สาร (2523 : 471-474) ให้ทัศนะเพิ่มเติมว่า ผู้บริหารโรงเรียนควรมอบหมายให้ครูคนใดคนหนึ่ง รับผิดชอบและดูแล อาคารสถานที่และบริเวณ ให้มีอำนาจใช้การโรงเรียน มีอำนาจสั่งซื้อของ และซ่อมแซมภายในขอบเขตของระเบียบและกฎหมาย หรือแจ้งครูใหญ่เป็นคราว ๆ ไป เพื่อครูใหญ่จะได้คอยดูแลและติดตามผลเป็นระยะ นอกจากนี้ยังได้กล่าวเสริมอีกว่า ผู้บริหารควรพยายามทุกวิถีทาง เพื่อจะดูแลให้โรงเรียนน่าอยู่คล้ายบ้านมากที่สุด ไม่ควรคิดป้ายหน้าโรงเรียนว่า "สถานศึกษาห้ามเข้า" เพราะโดยหลักการบริหารการศึกษาแล้ว โรงเรียน

เป็นศูนย์ประชาคม จัดตั้งขึ้นเพื่อประชาชน ดำเนินการโดยประชาชน จึงควรเข้าออกโดยสะดวก
สบาย

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528ข : 7-8) ชี้ให้เห็นว่า ใน
การบริหารงานอาคารสถานที่ให้มีประสิทธิภาพนั้น ผู้บริหารโรงเรียนควรมีบทบาทหน้าที่ในการ
ดำเนินงานตามขอบข่ายดังนี้

1. งานจัดสร้างอาคารสถานที่
  - 1.1 ขอบประมาณจัดสร้างอาคารสถานที่
  - 1.2 ควบคุมการก่อสร้างอาคารให้ถูกต้อง และเป็นไปตามระเบียบและกฎหมาย
ที่เกี่ยวข้อง
  - 1.3 ดำเนินการเกี่ยวกับการรื้อถอนอาคารให้ถูกต้องตามระเบียบและกฎหมาย
ที่เกี่ยวข้อง
  - 1.4 จัดเกี่ยวกับที่ดินของโรงเรียนให้ถูกต้องตามระเบียบว่าด้วยที่ราชพัสดุ
  - 1.5 ร่วมกับบุคลากรในโรงเรียน และชุมชน แก้ไขปัญหาการขาดแคลนอาคาร
สถานที่ ในกรณีที่มีงบประมาณจากราชการไม่เพียงพอ
  - 1.6 จัดให้มีการตกแต่งอาคารสถานที่ให้เป็นระเบียบ
2. การใช้อาคารสถานที่
  - 2.1 ดำเนินการวางแผนการใช้อาคารสถานที่โดยให้บุคลากรในโรงเรียนมี
ส่วนร่วม
  - 2.2 จัดให้มีแผนผังบริเวณโรงเรียน ห้องเรียน
  - 2.3 จัดให้มีการทำตารางแสดงการใช้อาคารสถานที่
  - 2.4 ให้บริการด้านอาคารสถานที่แก่ชุมชน
 ฯลฯ
3. งานบำรุงรักษาอาคารสถานที่
  - 3.1 ตรวจสอบสภาพของอาคารสถานที่อย่างสม่ำเสมอ
  - 3.2 จัดให้มีการซ่อมแซมอาคารสถานที่ที่ชำรุด

- 3.3 จัดให้มีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบอาคารสถานที่ของบุคลากร
- 3.4 ส่งเสริมให้นักเรียน ได้มีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาอาคารสถานที่
4. งานควบคุมดูแลอาคารสถานที่
  - 4.1 จัดเวรยามดูแลอาคารสถานที่ให้เป็นไปตามระเบียบว่าด้วยการรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ
  - 4.2 ตรวจสอบการใช้ อาคารสถานที่ ให้เป็นไปตามข้อตกลงร่วมกันระหว่างบุคลากร
  - 4.3 ดำเนินการ ตามระเบียบที่เกี่ยวข้อง เมื่อมีผู้ขอใช้อาคารสถานที่
  - 4.4 ส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการดูแลรักษาอาคารสถานที่

ฯลฯ

5. งานประเมินผลการใช้อาคารสถานที่
  - 5.1 ประเมินผลการดำเนินงานอาคารสถานที่อย่างสม่ำเสมอ
  - 5.2 ใ้บุคลากรมีส่วนร่วมในการเสนอแนะ เพื่อปรับปรุงการดำเนินงาน
  - 5.3 ส่งเสริมให้นักเรียน มีส่วนร่วมในการประเมินผล การรักษาอาคารสถานที่
เท่าที่นักเรียนจะสามารถมีส่วนร่วมได้
  - 5.4 ใช้เทคนิควิธีการต่าง ๆ ในการประเมินผลการดำเนินงานอาคารสถานที่
เช่น รับฟังความคิดเห็นจากชุมชน

ฯลฯ

อาคารสถานที่ เป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้โรงเรียนดำเนินการไปได้โดยสะดวก จึงควรที่ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องให้ความสำคัญต่อบริหารอาคารสถานที่ให้เหมาะสมกับงาน จะต้องใช้ความสามารถหรือสมรรถภาพอย่างเต็มที่ในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ ซึ่งจะส่งผลให้การบริหารงานอาคารสถานที่ บรรลุผลตามจุดประสงค์ที่วางไว้

การบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนนั้น นับเป็นสิ่งจำเป็นในการบริหารการศึกษายุคปัจจุบัน เพราะโรงเรียนต้องอาศัยทรัพยากรจากชุมชนมาช่วยในการพัฒนาโรงเรียน

ไม่ว่าจะเป็นค่านอาคารสถานที่ หรือการเรียนการสอนก็ตาม จะเห็นได้จากแนวการจัดการเรียนการสอน ตามหลักสูตรที่กำลังใช้อยู่ในปัจจุบัน ทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ได้มุ่งเน้นให้ใช้แหล่งวิทยากร สถานประกอบการและสถานประกอบอาชีพอิสระของชุมชนมาช่วยในการเรียนการสอน กลุ่มวิชาชีพ ถ้างทั้งโรงเรียนและชุมชนขาดความร่วมมือ และขาดความสัมพันธ์อันดีกันแล้ว ประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนตามแนวนี้อาจสำเร็จได้ยาก

การบริหารโรงเรียนในแนวคิดระบบเปิด ย่อมถือว่าโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และเป็นสมบัติของชุมชน นิพนธ์ กินาวงศ์ (2523 : 78) เอกชัย กิ่งสุพันธ์ (2527 : 215) กล่าวถึงความหมายของการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนว่า หมายถึง การดำเนินงานเพื่อสร้างความเข้าใจหรือความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคลหรือกลุ่มบุคคล หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน เพื่อให้เกิดการประสานและความร่วมมือที่ดีในการบริหารโรงเรียน ส่วน สุทธิชัย อธิระกุล (2521 : 14) กล่าวว่า การบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หมายถึง การบริหารการศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับชุมชน ได้แก่ การติดต่อสัมพันธ์กับชุมชน การร่วมกันกำหนดความมุ่งหมาย และนโยบายตลอดจนการร่วมมือกันพัฒนาการศึกษาเพื่อชุมชน อัมพร โภคา (2527 : 26) มีความเห็นว่า การบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน คือ การดำเนินการที่ควรติดต่อเกี่ยวข้องให้ความร่วมมือ ให้ความช่วยเหลือ ร่วมงานกับชุมชน รวมถึงการสร้างความเข้าใจอันดีกับประชาชน การชักนำประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา สำหรับ วิชกร บัวหอม (2531 : 271) ให้ทัศนะว่า การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เป็นงานเกี่ยวกับการติดต่อ การให้ความช่วยเหลือ การร่วมมือและการสร้างความเข้าใจอันดีกับชุมชน โดยใช้การประชาสัมพันธ์และการจัดบริการต่าง ๆ ของโรงเรียน เพื่อให้ประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

สรุปได้ว่า การบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หมายถึง กระบวนการในการวางแผน การควบคุม การประสานงาน การจัดบุคลากร และเผยแพร่ความรู้แก่ชุมชน เพื่อร่วมกันพัฒนาชุมชน และโรงเรียนให้เจริญก้าวหน้าไปพร้อม ๆ กัน

ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีลักษณะเป็นความสัมพันธ์ 2 ทาง คือทั้งโรงเรียนและชุมชนมีบทบาทเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับ งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจึง

เกี่ยวข้องกับภาระดำเนินงาน เพื่อให้โรงเรียนสามารถแสดงบทบาทของการให้และการรับความร่วมมือ การสนับสนุน และความช่วยเหลือได้อย่างเต็มที่ โดยทั่วไปแล้วงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีขอบข่ายครอบคลุมงาน ดังที่นักวิชาการ และนักการศึกษาได้กำหนดไว้แตกต่างกัน คือ

นิพนธ์ กินาวงศ์ (2526 : 80) กล่าวถึงขอบข่ายงานการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนไว้ว่า

1. ออกข่าวสารประชาสัมพันธ์โรงเรียน
2. การจัดกิจกรรมการศึกษาในโรงเรียนที่ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วม
3. จัดโครงการเยี่ยมเยียนนักเรียนตามบ้าน
4. ส่งเสริมการจัดตั้งสมาคมศิษย์เก่า สมาคมผู้ปกครอง
5. เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมประเพณีท้องถิ่น

สุพิชญา อีระกุล (2521 : 46-49) เสนอ ขอบข่ายของงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนว่า ควรมีดังนี้

1. การศึกษาชุมชนโดยละเอียด
2. จัดรายการประชาสัมพันธ์แก่ชุมชน
3. เผยแพร่กิจการทางสื่อมวลชนท้องถิ่น
4. การจัดทำข่าวสาร
5. การออกหนังสือ
6. การออกเยี่ยมเยียนชุมชน
7. การจัดให้มีกรรมการศึกษา
8. การจัดกิจกรรมเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณี
9. การรวมกิจกรรมของชุมชน
10. การให้บริการแก่ชุมชนในสถานอาคารสถานที่ เครื่องใช้ ความรู้ และบุคลากร

ฉัตรชัย อรนนท์ (2524 : 222) ให้ความคิดเห็นถึงขอบข่ายการบริหารงาน สร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนว่า ควรมีอย่างน้อย 2 ด้าน คือ

1. การประชาสัมพันธ์โรงเรียน ได้แก่ การออกข่าวสารต่าง ๆ การจัดนิทรรศการ การเยี่ยมเยียนนักเรียนตามบ้าน เป็นต้น
2. การก่อตั้งสมาคมผู้ปกครองและครู เป็นการช่วยให้ครูได้มีโอกาสได้ศึกษาพื้นฐานทางครอบครัวของนักเรียน และความต้องการของพ่อแม่เกี่ยวกับบุตรของตน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528ข : 26-27) ได้กำหนดขอบข่ายของงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ดังนี้

1. การประชาสัมพันธ์โรงเรียน คือ การเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินงานของโรงเรียน เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน อันจะช่วยให้โรงเรียนปฏิบัติงานได้สะดวกยิ่งขึ้น ประกอบด้วยกิจกรรมดังนี้
  - 1.1 การประชุมผู้ปกครอง เพื่อชี้แจงการปฏิบัติงานของโรงเรียน
  - 1.2 การทำจุลสาร หรือสิ่งพิมพ์เผยแพร่
  - 1.3 จัดป้ายประกาศ เผยแพร่ข่าวสารของโรงเรียน
  - 1.4 การพบปะเยี่ยมเยียนในวาระที่เหมาะสม
2. การให้บริการแก่ชุมชน คือ การให้บริการด้านต่าง ๆ แก่ชุมชน ตามกำลังความสามารถที่โรงเรียนจะดำเนินการได้ เช่น
  - 2.1 การให้บริการทางวิชาการ
  - 2.2 ให้คำแนะนำ หรือการปรึกษาหารือในกิจกรรมของชุมชน
  - 2.3 ให้บริการอาคารสถานที่ หรือวัสดุอุปกรณ์
3. การร่วมกิจกรรมของชุมชน คือ การเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ของชุมชนเท่าที่โรงเรียนมีความสามารถ และอยู่ในวิสัยที่เป็นไปได้ เช่น
  - 3.1 การเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประเพณีท้องถิ่น
  - 3.2 เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาท้องถิ่น หรือกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์
  - 3.3 ร่วมงานอื่น ๆ ของท้องถิ่น หรือบุคคลตามวาระอันควร
4. การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน คือ การเปิดโอกาสเชิญชวนหรือหาทางให้บุคคลในชุมชนได้เข้าร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน เช่น

4.1 การเชิญประชาชนมาร่วมในกิจกรรมงานวันเด็ก วันแม่ หรือวันสำคัญอื่น ๆ ของโรงเรียน

4.2 การเชิญบุคคลในท้องถิ่นที่มีความรู้ความสามารถมาเป็นวิทยากรในโรงเรียน

4.3 ให้บุคคลในชุมชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาโรงเรียน โดยการช่วยเหลือด้านแรงงาน หรือวัสดุอุปกรณ์

5. การสร้างเสริมความสัมพันธ์กับชุมชน และหน่วยงานอื่นในท้องถิ่น คือ การดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ ที่เอื้ออำนวยให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และหน่วยงานอื่น ๆ เช่น

5.1 การให้ครูมีส่วนร่วมในการติดต่อสัมพันธ์กับชุมชน

5.2 การจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างโรงเรียนในกลุ่มและชุมชน

5.3 การจัดกิจกรรมส่งเสริมการศึกษาของนักเรียน เช่น การตอบปัญหาชิงทุน การศึกษา การแข่งขัน หรือประกวดต่าง ๆ

5.4 การจัดตั้งกลุ่มหรือชมรมศิษย์เก่า หรือสมาคมครูผู้ปกครอง

จากความคิดเห็นที่แตกต่างกันดังกล่าว จึงสรุปได้ว่า การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีความสำคัญ และเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งในการบริหารงานโรงเรียนในปัจจุบัน ซึ่งเกี่ยวข้องกับขอบข่ายงาน คือ การติดต่อเกี่ยวข้อง การให้ความช่วยเหลือ การร่วมงาน การสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างประชาชน การประชาสัมพันธ์ จัดให้การศึกษามีกรอบตลอดจนแนะนำเพื่อส่งเสริมอาชีพให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนและท้องถิ่น และการชักนำประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

การบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เป็นหน้าที่รับผิดชอบที่สำคัญประการหนึ่งของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในการบริหารงานด้านนี้ ได้มีนักวิชาการและนักการศึกษา ให้ทัศนะถึงบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารแตกต่างกันดังนี้

จรัส นองมาก และวิจิตร ภักดีรัตน์ (2526 : 268) ได้เสนอแนวคิดใหม่สำหรับผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา เพื่อสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนไว้ดังนี้

1. ผู้บริหารโรงเรียนต้องกำหนดนโยบายในการประชาสัมพันธ์ขึ้น เพื่อสนองความต้องการของทั้งสองฝ่าย คือ โรงเรียนกับชุมชน
2. ผู้บริหารต้องขจัดความเห็นแก่ตัว มีความสุขุมรอบคอบ คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวม และถือส่วนรวมเป็นองค์ประกอบสำคัญในการตัดสินใจ
3. ถือเป็นภารกิจที่ต้องทำของผู้บริหารโรงเรียน แผนกการประชาสัมพันธ์ และการปฏิบัติงานประชาสัมพันธ์ จะต้องสอดคล้องกับนโยบายที่วางไว้ และจะเป็นเสมือนกระจกเงาหรือปรัชญาในการจัดการของหน่วยงานนั้น ๆ

กรมสามัญศึกษา (2522 : 25) ได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2522 ซึ่งเป็นแนวทางปฏิบัติของโรงเรียนประถมศึกษา เพื่อสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนไว้ดังนี้

1. โรงเรียนจัดให้มีแผนปฏิบัติการร่วมกับชุมชนประจำปี
2. โรงเรียนจัดให้มีการประชุมผู้ปกครองนักเรียนอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง
3. โรงเรียนจัดให้มีคณะกรรมการเพื่อพัฒนาโรงเรียน ประกอบด้วย ครู ผู้ปกครองนักเรียน และบุคคลที่สำคัญในท้องถิ่น
4. โรงเรียนจัดให้มีกิจกรรมร่วมกับชุมชน
5. โรงเรียนจัดให้มีกิจกรรมร่วมกับสถานศึกษาอื่น ๆ
6. โรงเรียนจัดให้มีกิจกรรมช่วยเหลือดูแลสถาบันศาสนา หรือจัดพิธีกรรมในวันสำคัญทางศาสนา
7. โรงเรียนสร้างความสัมพันธ์อันดีกับศิษย์เก่า

กัญญา สาธร (2523 : 427) ให้ทัศนะว่า ในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนให้บรรลุเป้าหมายนั้น ผู้บริหารควรจัดครูหรือคณะครูกลุ่มหนึ่งรับผิดชอบงานประชาสัมพันธ์ของโรงเรียนโดยเฉพาะ และมอบหมายให้ครูหรือคณะครูกลุ่มนี้ ดำเนินงานประชาสัมพันธ์ทุกชนิด ได้แก่ การเขียนบทความเกี่ยวกับโรงเรียนส่งไปยังสื่อมวลชน การจัดบรรยายพิเศษต่าง ๆ ให้ครู นักเรียน ผู้ปกครองและประชาชนในโอกาสต่าง ๆ การติดต่อเยี่ยมเยียนคนสำคัญต่าง ๆ ที่มีอยู่ หรือที่มาเยี่ยมท้องถิ่น ตลอดจนไปเยี่ยมเยียนครูหรือนักเรียนยามเจ็บป่วย และการจัดทำ

วารสารชาวประจำโรงเรียน เป็นต้น

นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์ (2529 : 27) เสนอหลักการที่มีประสิทธิภาพในการสร้าง
ความสัมพันธ์กับชุมชนไว้ คือ

1. ต้องดำเนินการด้วยความบริสุทธิ์ใจ
2. ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง คือ เป็นภารกิจที่จะต้องทำต่อเนื่องตลอดเวลา
3. ต้องดำเนินการให้ครอบคลุมงานทุกด้านที่ชุมชนมีส่วนรับผิดชอบด้วย
4. ต้องมีความง่ายและคล่องตัวในการดำเนินการ
5. ต้องเป็นไปด้วยความสร้างสรรค์ มีใช้ตามท่าลายภาพพจน์ของโรงเรียนและชุมชน
6. ต้องดำเนินการโดยปรับให้เข้ากับสภาพของชุมชน
7. ต้องดำเนินการด้วยความยืดหยุ่น ให้เข้ากับสภาวะ วิธีการ เวลา และโอกาส

สตูปส์ และแรฟเฟอร์ตี (Stoops and Rafferty, 1961 : 515-519) ได้ชี้แจง
ถึงหลักการที่ผู้บริหารควรมีคเป็นแนวปฏิบัติในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนว่า

1. ต้องมีทั้งการให้และรับข่าวสารจากชุมชน คือ บุคลากรในโรงเรียนจะต้องทราบ
ความเป็นไปของชุมชน และในขณะเดียวกันโรงเรียนก็ต้องแถลงให้ประชาชนทราบถึงปัญหา และ
วิธีการดำเนินงานของโรงเรียน

2. การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จะได้ผลคืออยู่ที่การใช้วิธีการ
หลายอย่างในเวลาเดียวกัน

3. ต้องพยายามให้ชุมชนเข้าใจโรงเรียนให้มากที่สุด
4. งานที่จัดทำให้กับชุมชน ควรเป็นงานที่กระทำอย่างต่อเนื่องกัน
5. โรงเรียนควรให้ข้อมูลที่น่าสนใจและง่ายต่อการเข้าใจ และเป็นสิ่งที่สอดคล้อง
กับสภาพปัจจุบัน

กิติมา ปรีดีคิลิก (2532 : 245-246) ได้อธิบายว่า บทบาทของผู้บริหารในการ
สร้างความสัมพันธ์กับชุมชนไว้ดังนี้

1. กำหนดรูปแบบหรือแนวทางในการประสานงาน ผู้บริหารจะเป็นผู้วางแนวทางรูปแบบ
แบบของความสัมพันธ์ และการประสานสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ

2. ทำหน้าที่ประสานงาน เป็นผู้ประสานงานและสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนด้วยตนเอง หรือในบางครั้งจะต้องเป็นผู้ประสานงานระหว่างชุมชนกับแหล่งวิชาการ หรือหน่วยงานอื่นในการพัฒนาชุมชน

3. เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารโรงเรียนถือว่าเป็นผู้ทรงคุณวุฒิของชุมชน และเป็นบุคคลที่ชุมชนเชื่อถือ ดังนั้น ผู้บริหารจะมีบทบาทสำคัญในการนำการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ชุมชน

4. เป็นผู้แก้ปัญหา เพราะปัญหาบางประการของชุมชน สมาชิกภายในชุมชนไม่สามารถตกลงกันเองได้

5. ทำงานเป็นผู้ทรงคุณวุฒิของชุมชน

✓ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528ข : 30) ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนไว้ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่โดยละเอียด ในด้านโครงสร้างทางวัฒนธรรม ประเพณี อาชีพ สภาพเศรษฐกิจ ทรัพยากร สภาพปัญหา เจตคติ และความเชื่อถือต่าง ๆ เพื่อให้โรงเรียนวางแผนปฏิบัติงานด้านนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. รับผิดชอบในการจัดให้มีการวางแผนดำเนินงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

3. กระตุ้นและส่งเสริมให้บุคลากรสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน และให้บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผน และดำเนินงานตามแผน

4. จัดให้มีการประชาสัมพันธ์โรงเรียนอย่างต่อเนื่อง และทั่วถึงโดยใช้เทคนิควิธีต่าง ๆ

5. จัดให้มีการเยี่ยมเยียนชุมชน เพื่อรับทราบความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ เพื่อการดำเนินงาน

6. รับผิดชอบในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในขอบข่ายของงาน ตลอดถึงการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน

7. จัดให้มีการบริการแก่ชุมชนในด้านต่าง ๆ ที่โรงเรียนสามารถทำได้

8. เลือกบุคคลในชุมชน และแต่งตั้งเป็นกรรมการศึกษาของโรงเรียน และส่งเสริมสนับสนุนให้คณะกรรมการศึกษาได้แสดงบทบาทในการสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียนให้มากที่สุด โดยให้เป็นไปตามกฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง

9. ดำเนินการให้โรงเรียนสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรท้องถิ่น คือ บุคคล วัสดุอุปกรณ์ สถานที่ และสิ่งแวดล้อมในชุมชนให้มากที่สุด

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เป็นหน้าที่อันสำคัญอย่างหนึ่งของผู้บริหาร โดยเฉพาะในปัจจุบันนี้ โรงเรียนจะต้องอาศัยทรัพยากรจากชุมชน มาช่วยในการพัฒนาโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นอาคารสถานที่ หรือการเรียนการสอนก็ตาม ดังนั้น ผู้บริหารที่มีสมรรถภาพ จะต้องพยายามจัดการศึกษาให้ประชาชนเห็นความสำคัญ และเข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษารวมกับรัฐ โดยพยายามจัดกระบวนการในการวางแผน ควบคุม ประสานงาน จัดบุคลากร และเผยแพร่ความรู้ต่อชุมชน สร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน สร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของให้แก่ชุมชน และเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน และทางโรงเรียนก็เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนด้วย

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรอิสระ

ตำแหน่ง

สมมาตร แก้วลาย (2528 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูประจำการ มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทุกด้าน

ณรงค์ สุทธิภักดี (2531 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา ตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนและครูอาจารย์ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูอาจารย์ มีทัศนะต่อการบริหารโรงเรียนที่เป็นจริงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ในด้าน

วิชาการ นอกนั้นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกด้าน ส่วนการบริหารโรงเรียนที่คาดหวังไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทุกด้าน

ทหัย พฤษพานิช (2531 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การศึกษาปัญหาการบริหารงานบุคลากรของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนราธิวาส ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารและครูอาจารย์ มีทัศนะต่อปัญหาการบริหารงานบุคลากรของผู้บริหารโรงเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในด้านการมอบหมายงานให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถ การมีส่วนร่วมในการพิจารณาจ่ายโอน การยกย่องชมเชยแก่ครูผู้ปฏิบัติงานดีเด่นเป็นระยะ ๆ การประชุมครูเป็นระยะ ๆ การวางแผนสรรหาบุคลากร การจัดให้มีคณะกรรมการคัดเลือกบุคลากร การเปิดโอกาสให้ครูได้เข้าอบรม การจัดบริการเอกสารทางวิชาการแก่ครูเป็นระยะ ๆ การจัดระบบการสื่อสารที่ดี การปฐมนิเทศครูบรรจุใหม่หรือย้ายโอน การพิจารณาความดีความชอบด้วยความเป็นธรรม และการปฐมนิเทศเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน

โกศิศ แก่นอิน (2531 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การศึกษาปัญหาการบริหารกิจการนักเรียนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ตามทัศนะของผู้บริหารและครูอาจารย์ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารและครูอาจารย์มีทัศนะต่อระดับปัญหาการบริหารกิจการนักเรียนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

วารางคณา ปั้นลายนาค (2527 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา ตามทัศนะของผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารและครูมีทัศนะต่อการบริหารงานวิชาการโดยรวมและในแต่ละด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วิชากร บัวหอม (2531 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การศึกษาสมรรถภาพในการบริหารงานโรงเรียน ของผู้บริหารโรงเรียนเทศบาล ตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียน และครูอาจารย์ สังกัดเทศบาลใน 14 จังหวัดภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่า ระดับสมรรถภาพการบริหารงานโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียน ตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนและครูอาจารย์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทุกด้าน

เจียร ทองนุ่น (2532 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาปัญหาการบริหารงานธุรการและการเงินของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียน และครูอาจารย์ที่ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าฝ่ายธุรการและการเงิน มีทัศนะต่อปัญหาการบริหารงานธุรการและการเงินของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในค่านางานสารบรรณ งานทะเบียนและรายงาน งานเกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัยของอาคารสถานที่ งานประชาสัมพันธ์ งานงบประมาณ งานพัสดุ และงานการเงินและบัญชี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ผู้บริหารและครูอาจารย์ มีทัศนะต่อการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนทั้งที่สอดคล้อง และไม่สอดคล้องกัน ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาตัวแปรอิสระที่เกี่ยวกับตำแหน่งสำหรับในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาโดยเฉพาะ

ประสบการณ์ในตำแหน่ง

ประเสริฐ ช่างษ์ (2524 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาการบริหารงานของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า ครูใหญ่ที่มีความแตกต่างกันในประสบการณ์ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาในการบริหารงานโรงเรียนไม่แตกต่างกัน

วิรัตน์ ศิริบุรณ์ (2518 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาสมรรถภาพในการบริหารของครูใหญ่โรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตการศึกษา 11 ผลการวิจัยพบว่า ประสบการณ์ของครูใหญ่ไม่มีผลต่อสมรรถภาพการบริหารโรงเรียนแต่ประการใด

ทวี มหามนตรี (2524 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง กระบวนการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเพื่อชุมชน ในเขตการศึกษา 6 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารที่มีประสบการณ์ต่ำกว่า 5 ปี กับผู้บริหารที่มีประสบการณ์ตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป มีความคิดเห็นด้านการจัดรูปงานและประสานงานไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านการวางแผนและประเมินผลงาน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 ตามลำดับ

อุดม เอี่ยมสะอาด (ม.ป.ป. : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทการบริหาร การศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิจิตร ผล การวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ที่มีประสบการณ์ดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียน ต่างกัน ปฏิบัติงานด้านธุรการ การเงินและพัสดุ งานด้านอาคารสถานที่ งานคานงิจการนักเรียน และงานด้านบริการต่าง ๆ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนงานด้านวิชาการ งานด้านบุคลากร และงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน ไม่พบความแตกต่าง

สมมาตร แก้วลาย (2528 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการปฏิบัติงาน ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง ผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์ปฏิบัติงานในตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนต่างกัน มีความ คิดเห็นต่อการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทุกด้าน และ ครอบประจำการ ที่มีประสบการณ์ปฏิบัติงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานของผู้บริหาร วิทยาลัยแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในด้านงานวิชาการ งานกิจการนักเรียน งานอาคาร สถานที่ และงานธุรการและการเงิน นอกนั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ประติษฐ์ ระสิตานนท์ (2528 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษากระบวนการ บริหารงานของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนราธิวาส ผลการวิจัยพบว่า ครูใหญ่ที่มีประสบการณ์ในตำแหน่งต่างกัน บริหารงานด้านการงบประมาณแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่พบความแตกต่างกัน

ณรงค์ สิทธิภักดี (2531 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการปฏิบัติงาน ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช ตาม ทัศนคติของผู้บริหารโรงเรียนและครูอาจารย์ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์ แตกต่างกัน มีทัศนคติต่อการบริหารโรงเรียนที่เป็นจริง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในด้าน กิจการนักเรียน นอกนั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนการบริหารงาน วิทยาลัยที่คาดหวัง ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทุกด้าน และครูอาจารย์ที่มีประสบการณ์ ต่างกัน มีทัศนคติต่อการบริหารโรงเรียนที่เป็นจริงและที่คาดหวัง ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติทุกด้าน

วิชากร บัวหอม (2531 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาสมรรถภาพในการบริหารงานโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนเทศบาล ตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนและครูอาจารย์ สังกัดเทศบาลใน 14 จังหวัดภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์ต่างกัน มีทัศนะต่อสมรรถภาพการบริหารงานโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทุกด้าน นอกจากนี้ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ส่วนครูอาจารย์ที่มีประสบการณ์ต่างกัน มีทัศนะต่อสมรรถภาพการบริหารงานโรงเรียน ของผู้บริหารโรงเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทุกด้าน นอกจากนี้ด้านกิจการนักเรียน

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สรุปได้ว่า ผู้บริหารและครูอาจารย์ที่มีประสบการณ์ในตำแหน่งต่างกัน มีทัศนะต่อการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน ทั้งที่สอดคล้องและไม่สอดคล้องกัน ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาตัวแปรอิสระที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ในตำแหน่ง สำหรับในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส โดยเฉพาะ

ขนาดของโรงเรียน

วิรัตน์ ศิริวิบูลย์ (2518 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาสมรรถภาพในการบริหารของครูใหญ่โรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตการศึกษา 11 ผลการวิจัยพบว่า ขนาดของโรงเรียนไม่มีผลต่อสมรรถภาพการบริหารโรงเรียนแต่ประการใด

อุคม เอี่ยมสะอาด (ม.ป.ป. : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทการบริหารการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิจิตร ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน ปฏิบัติงานด้านวิชาการ บุคลากร อุดมการณ์ การเงินและพัสดุ อาคารสถานที่ กิจการนักเรียน บริการต่าง ๆ และความสัมพันธ์กับชุมชน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ประยงค์ ชูรักษ์ (2531 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า ระดับการปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดต่างกัน ที่ปฏิบัติจริงโดยส่วนรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนที่ควรปฏิบัติโดยส่วนรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และระดับการปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ตามทัศนะของครูอาจารย์ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดต่างกัน ที่ปฏิบัติจริงโดยส่วนรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และที่ควรปฏิบัติโดยส่วนรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สีโรตม์ มยุรภักดิ์ (2531 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปัตตานี ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีระดับปัญหาการบริหารงานวิชาการ ด้านงานหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วารางคณา ปันลายนาถ (2527 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา ตามทัศนะของผู้บริหารและครูอาจารย์ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนันทบุรี ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีทัศนะต่อการบริหารงานวิชาการโดยส่วนรวม และในแต่ละด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สนธิ เห่งาสุสิทธิ์ (2527 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา ที่มีขนาดต่างกัน มีปัญหาเกี่ยวกับ ครู หลักสูตร การเรียนการสอน การสนับสนุนการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลการศึกษา และชุมชนในแต่ละด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากที่กล่าวแล้วข้างต้น สรุปได้ว่า ผู้บริหารและครูอาจารย์ที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน มีทัศนะต่อการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนสอดคล้อง และไม่สอดคล้องกัน ดังนั้น จึงควรมีการศึกษาตัวแปรอิสระที่เกี่ยวกับขนาดของโรงเรียน สำหรับในพื้นที่จังหวัดนราธิวาสโดยเฉพาะ

วุฒิทางการศึกษา

ประเสริฐ ชาวงษ์ (2524 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาการบริหารงานของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า ครูใหญ่ที่มีความแตกต่างกันในวุฒิทางการศึกษา มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาในการบริหารงานโรงเรียนไม่แตกต่างกัน

โชคชัย ไกรนรา (2524 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ทักษะของครูต่อบทบาทการบริหารงาน ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า ครูที่มีวุฒิทางการศึกษาต่างกัน มีทักษะต่อการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาไม่แตกต่างกัน

ทวี มหามนตรี (2524 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง กระบวนการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเพื่อชุมชน ในเขตการศึกษา 6 พบว่า ผู้บริหารที่มีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี ปฏิบัติงานไม่แตกต่างกันในด้านการจัดรูปแบบ ส่วนการวางแผนการประสานงาน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .02 และด้านการประเมินผลงาน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อุดม เอี่ยมสะอาด (ม.ป.ป. : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทการบริหารการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิจิตร ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่มีวุฒิต่างกัน ปฏิบัติงานด้านอาคารสถานที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนงานด้านอื่น ๆ ไม่พบความแตกต่าง

ประติษฐ์ ระสีตานนท์ (2528 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษากระบวนการบริหารงานของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า ครูใหญ่ที่มีวุฒิต่างกัน บริหารงานด้านรายงานและงบประมาณ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่พบความแตกต่างกัน

สมมาตร แก้วลาย (2528 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง ผลการวิจัย

พบว่า ผู้บริหารที่มีวุฒิต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทุกด้าน และครูประจำการที่มีวุฒิต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในด้านวิชาการ และงานบุคลากร นอกนั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ณรงค์ สุทธิภักดี (2531 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช ตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนและครูอาจารย์ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่มีวุฒิต่างกัน มีทัศนะต่อการบริหารงานโรงเรียนที่เป็นจริง และที่คาดหวังไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทุกด้าน ส่วนครูอาจารย์ที่มีวุฒิแตกต่างกัน มีทัศนะต่อการบริหารโรงเรียนที่เป็นจริง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในด้านธุรการและการเงิน และด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน นอกนั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนการบริหารงานที่คาดหวังไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทุกด้าน

วิชากร บัวหอม (2531 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาสมรรถภาพในการบริหารงานโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนเทศบาล ตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียน และครูอาจารย์ สังกัดเทศบาลใน 14 จังหวัดภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่มีวุฒิต่างกัน มีทัศนะต่อสมรรถภาพการบริหารงานโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทุกด้าน นอกจากด้านธุรการ และความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน สำหรับครูอาจารย์ที่มีวุฒิต่างกัน มีทัศนะต่อสมรรถภาพการบริหารงานโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทุกด้าน

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สรุปได้ว่า ผู้บริหารและครูอาจารย์ที่มีวุฒิทางการศึกษาแตกต่างกัน มีทัศนะต่อการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน ทั้งที่สอดคล้องและไม่สอดคล้องกัน ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาตัวแปรอิสระที่เกี่ยวข้องกับวุฒิทางการศึกษา สำหรับในพื้นที่จังหวัดนราธิวาสโดยเฉพาะ

เพศ

โชคชัย ไกรนรา (2524 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ทักษะของครูตอบบทบาทการบริหารงาน ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า ครูที่มีเพศต่างกัน มีทักษะต่อการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาไม่แตกต่างกันในงานบริหารวิชาการ งานบริหารกิจการนักเรียน งานบริหารธุรการ และการเงิน งานบริหารความสัมพันธ์กับชุมชน ส่วนงานบริหารบุคลากรนั้น ทักษะของครูชายเห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ได้ปฏิบัติมากกว่าทักษะของครูหญิง

สมมาตร แก้วลาย (2528 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง ผลการวิจัยพบว่า ครูประจำการที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในด้านวิชาการ นอกนั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ณรงค์ สุทธิภักดิ์ (2531 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช ตามทักษะของผู้บริหารโรงเรียนและครูอาจารย์ ผลการวิจัยพบว่า ครูอาจารย์ที่มีเพศต่างกัน มีทักษะต่อการบริหารโรงเรียนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทุกด้าน

โกศล แก่นอิน (2531 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาปัญหาการบริหารกิจการนักเรียนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ตามทักษะของผู้บริหารโรงเรียนและครูอาจารย์ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง ผลการวิจัยพบว่า ระดับปัญหาการบริหารกิจการนักเรียนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ตามทักษะของครูอาจารย์ที่มีเพศต่างกันไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทุกด้าน เว้นแต่ด้านการควบคุมความประพฤติและวินัยนักเรียน ครูอาจารย์ที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วิชากร บัวหอม (2531 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาสมรรถภาพในการบริหารงานโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนเทศบาล ตามทักษะของผู้บริหารโรงเรียนและครูอาจารย์สังกัดเทศบาลใน 14 จังหวัดภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่มีเพศต่างกัน

มีทักษะต่อสมรรถภาพการบริหารงานโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทุกด้าน นอกจากนี้คณาบุคลากร ส่วนครูอาจารย์ที่มีเพศต่างกัน มีทักษะต่อสมรรถภาพการบริหารงานโรงเรียน ของผู้บริหารโรงเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทุกด้าน

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สรุปได้ว่า ผู้บริหารและครูอาจารย์ ที่มีเพศต่างกัน มีทักษะต่อการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน ทั้งที่สอดคล้องและไม่สอดคล้องกัน ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาตัวแปรอิสระที่เกี่ยวข้องกับเพศสำหรับในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาโดยเฉพาะ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานโรงเรียน

งานวิจัยภายในประเทศ

วิชากร บัวหอม (2531 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาสมรรถภาพในการบริหารงานโรงเรียน ของผู้บริหารโรงเรียนเทศบาล ตามทักษะของผู้บริหารโรงเรียนและครูอาจารย์ สังกัดเทศบาลใน 14 จังหวัดภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่า ระดับสมรรถภาพการบริหารงานโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนเทศบาล อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่อยู่ในระดับสูงสุด และอยู่ในลำดับแรก ได้แก่ ด้านอาคารสถานที่ รองลงมาตามลำดับคือ ด้านที่อยู่ในระดับปานกลาง เป็นด้านธุรการและการเงิน ด้านกิจการนักเรียน ด้านบุคลากร ด้านวิชาการ และด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

รุ่งศักดิ์ ป่องกงลาด (2519 : 40-42) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินสมรรถภาพการบริหารของศึกษานิเทศก์อำเภอ ในเขตการศึกษา 11 ผลการวิจัยพบว่า สมรรถภาพในการบริหารของศึกษานิเทศก์อำเภอด้านบุคลากร วิชาการ ธุรการ และความสัมพันธ์กับชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง ด้านบุคลากรสูงกว่าทุกด้าน และเกือบอยู่ในระดับสูง ส่วนด้านวิชาการนั้นอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างต่ำ และต่ำกว่าทุกด้าน

อัมพร โภคา (2527 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาสมรรถภาพการบริหารงานของศึกษานิเทศก์อำเภอในภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่า สมรรถภาพในการบริหารงานทั้ง 4 ด้านของศึกษานิเทศก์อำเภอในภาคใต้ อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านปรากฏ

ว่า ด้านธุรกิจและการเงิน อยู่ในระดับค่อนข้างสูง และสูงกว่าทุกด้าน รองลงมาได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน และด้านวิชาการตามลำดับ

วิรัตน์ ศิริบุรณ (2518 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาสมรรถภาพในการบริหารของครูใหญ่โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตการศึกษา 11 ผลการวิจัยพบว่า สมรรถภาพในการบริหารบุคลากร การบริหารธุรกิจ การบริหารกิจการนักเรียน อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสมรรถภาพการบริหารวิชาการ และความสัมพันธ์กับชุมชนอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ

ณรงค์ สุทธิภักดี (2531 : 39 อ้างอิงมาจาก สมชาย สุชาติ, 2527 : 108) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การใช้เวลาในการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตการศึกษา 11 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานวิชาการ ร้อยละ 26.81 การบริหารงานธุรกิจ การเงิน และอาคารสถานที่ ร้อยละ 22.11 การบริหารบุคคล ร้อยละ 21.67 การบริหารกิจการนักเรียน ร้อยละ 5.74 และการบริหารด้านความสัมพันธ์กับชุมชน ร้อยละ 13.66 งานผลงานวิจัยเรื่องนี้ทำให้เห็นว่า ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการบริหารงานวิชาการเป็นอันดับแรก ซึ่งน่าจะส่งผลต่อสมรรถภาพในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนใหม่ระดับสูงขึ้น

ณรงค์ สุทธิภักดี (2531 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช ตามที่คั่นของผู้บริหารโรงเรียนและครูอาจารย์ ผลการวิจัยพบว่า การบริหารโรงเรียนที่เป็นจริงของผู้บริหารโรงเรียนโดยส่วนรวม อยู่ในระดับปานกลาง และที่คาดหวังอยู่ในระดับสูง เมื่อวิเคราะห์เป็นรายด้าน พบว่า การบริหารโรงเรียนที่เป็นจริงของผู้บริหารโรงเรียน ด้านบริหารบุคลากรและด้านธุรกิจและการเงิน อยู่ในระดับสูง แต่ด้านอาคารสถานที่ ด้านกิจการนักเรียน ด้านวิชาการและด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง

พิน ยอดกรักษ์ (2531 : 59) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดภูเก็ต ในปีการศึกษา 2530-2531 ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียน โดยส่วนรวมและจำแนกเป็นรายด้าน คือ ด้านงานวิชาการ งานบุคลากร งานกิจการนักเรียน งานอาคารสถานที่ งาน

ธุรการและการเงิน และงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ทั้งที่ปฏิบัติจริงและควรปฏิบัติ ตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดภูเก็ต ปรากฏว่า การปฏิบัติงานที่ปฏิบัติจริง โดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่ผู้บริหารโรงเรียนปฏิบัติอยู่ในระดับมาก คือ ด้านธุรการและการเงิน นอกนั้นอยู่ในระดับปานกลาง และการปฏิบัติงานที่ควรปฏิบัติโดยส่วนรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

ทวี เชื้องสุวรรณ (2528 : บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารมีปัญหาในการบริหารงานโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อวิเคราะห์เป็นรายด้าน พบว่า ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการบริหารด้านธุรการ เป็นปัญหาอันดับหนึ่ง ส่วนปัญหาด้านวิชาการ ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน กิจกรรมนักเรียน และบุคลากรอยู่ในอันดับสอง สาม สี่ ห้า ตามลำดับ

อุดม เอี่ยมสะอาด (ม.ป.ป. : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทการบริหารการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิจิตร ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียน ปฏิบัติงานธุรการและการเงินมากที่สุด รองลงมาตามลำดับ ได้แก่ การบริหารงานบุคลากร งานด้านวิชาการ งานด้านบริการต่าง ๆ งานอาคารสถานที่ งานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และงานด้านกิจกรรมนักเรียนเป็นอันดับสุดท้าย แต่ทุก ๆ ด้านจัดอยู่ในระดับมาก

โชคชัย ไกรนรา (2525 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ทัศนะของครูคอบทบาทการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า ทัศนะของครูคอบทบาทการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช งานบริหารวิชาการ งานบริหารบุคลากร งานบริหารกิจกรรมนักเรียน และงานบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนงานบริหารธุรการและการเงินอยู่ในระดับมาก

สมมาตร แก้วลาย (2528 : 39) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการปฏิบัติงาน ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ ผลการวิจัย พบว่า การปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูประจำการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .01 ทุกด้าน โดยปฏิบัติงานด้านวิชาการและด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน กับชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนั้นอยู่ในระดับมาก

ทองพูน นาทองบ่อ (2523 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของ ครูที่มีต่อพฤติกรรมการบริหารโรงเรียนของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหาร ส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการบริหารงานโรงเรียนของครูใหญ่ ด้าน วิชาการ อาคารสถานที่ และความสัมพันธ์กับชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนการบริหารงาน ด้านบุคลากร การเงิน ชุรการ และกิจการนักเรียน อยู่ในระดับสูง

ไพบูลย์ วิชาลัย (2526 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารงานของ กลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพะเยา ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดพะเยา บริหารงานทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับมากเรียงตาม ลำดับความสำคัญ ได้แก่ งานบุคลากร งานชุรการ การเงิน งานกิจการนักเรียน งานความ สัมพันธ์กับชุมชน งานอาคารสถานที่ และงานวิชาการ ในด้านปัญหาการบริหารงานด้านต่าง ๆ ทั้ง 6 ด้าน อยู่ในเกณฑ์มาก

ประเสริฐ ชาวพงษ์ (2524 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาในการบริหาร งานของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด ผล การวิจัยพบว่า ครูใหญ่มีปัญหาเกี่ยวกับการบริหารงานชุรการและการเงิน และบริหารอยู่ใน ระดับมาก ส่วนปัญหาด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ด้านการบริหารกิจการ นักเรียน ด้านการบริหารบุคลากร และด้านวิชาการ อยู่ในระดับปานกลาง

งานวิจัยต่างประเทศ

แมคเคอร์เทน (McCurtain, 1989 : 41-A) แห่งมหาวิทยาลัย ซานฟรานซิสโก ได้ทำการวิจัยเรื่อง สมรรถภาพของผู้บริหารโรงเรียน

ประถมศึกษา และความสำเร็จของโรงเรียนตามความเข้าใจของทีมงานการสอน ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่มีสมรรถภาพสูง โรงเรียนของเขาก็จะมีความสำเร็จสูงด้วย

สมิธ เคราส์ และแอทกินสัน (Smith, Krouse and Atkinson, 1967 : 173) ได้เสนอแนะให้ผู้บริหารโรงเรียนใช้เวลากับการบริหารงานแต่ละประเภท ดังนี้ การบริหารงานวิชาการ ร้อยละ 40 การบริหารงานบุคลากร ร้อยละ 20 การบริหารงานกิจการนักเรียน ร้อยละ 20 การบริหารงานการเงิน ร้อยละ 5 การบริหารงานอาคารสถานที่ ร้อยละ 5 การบริหารงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ร้อยละ 5 หากผู้บริหารใช้เวลาในการบริหารงานโรงเรียนได้สอดคล้องกับความคิดเห็นดังกล่าว น่าจะส่งผลให้ผู้บริหารมีสมรรถภาพในการบริหารงานอยู่ในระดับที่ดี

เวลส์ (Wells, 1978 : 2333-A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง งานในความรับผิดชอบที่สำคัญของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา ในรัฐโคโลราโด สหรัฐอเมริกา ผลการวิจัยพบว่า ครูใหญ่เห็นว่า งานในหน้าที่ความรับผิดชอบ เกี่ยวกับหลักสูตรและการสอน ซึ่งหมายถึงงานวิชาการ ครูใหญ่ควรใช้เวลาให้มากขึ้น

จากเนื้อหาของเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในบทนี้ ชี้ให้เห็นว่าผู้บริหารโรงเรียนเป็นบุคคลที่สำคัญยิ่งในการบริหารงานโรงเรียน และสมรรถภาพที่ดีของผู้บริหารจะส่งผลให้การบริหารงานโรงเรียนบรรลุผลตามเป้าหมาย ดังแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศที่ได้อธิบายไปแล้ว